

Hrvatsko asfaltno društvo

Optimalni materijali za obnovu ili rekonstrukciju asfaltnih kolnika

Luka Krnić

**RADIONICA: PROJEKTIRANJE OBNOVE ASFALTNIH KOLNIKA
Zagreb, 07.11. 2017.**

POJMOVI

- ▶ PROJEKT ASFALTNOG KOLNIKA
 - Sastavni dio građevinskog projekta – projekta kolničke konstrukcije
 - *Mora dokazati da će građevina (asfaltni kolnik) tijekom građenja i projektiranog uporabnog vijeka ispunjavati bitne zahtjeve mehaničke otpornosti i stabilnosti, sigurnosti u korištenju i zaštite od buke*
 - *Projektirani uporabni vijek – 20 godina*

POJMOVI

▶ DIMENZIONIRANJE ASFALTOG KOLNIKA

- Određivanje ukupne debljine i sastava slojeva asfaltnog kolnika
 - Utjecaj prometnog opterećenja na zamor materijala
 - Nosivost ostalih slojeva kolničke konstrukcije
 - Hidrološke i klimatske okolnosti

DIMENZIONIRANJE

- ▶ projektno razdoblje
- ▶ vozna sposobnost površine kolnika na kraju projektnog razdoblja
- ▶ klimatski i hidrološki uvjeti
- ▶ materijal donjih nosivih slojeva
- ▶ prometno opterećenje
- ▶ vrsta i kvaliteta materijala primijenjenih u konstrukciji

PRETHODNA ISPITIVANJA

> *Vizualni pregled*

- Geometrijski elementi kolnika
- Odvodnja (postojeći sustav odvodnje, propusti...)
- Rubni elementi kolnika (rubnjaci, pasice, rigoli, bankine, pokosi)
- Utvrđivanje tipa i učestalosti oštećenja asfaltnog kolnika
 - Pukotine (mrežaste, uzdužne, poprečne...)
 - Kolotrazi
 - Delaminacija (odvajanje slojeva, krunjenje...)

PRETHODNA ISPITIVANJA

> *Terenska mjerenja nerazornim metodama*

- Određivanje debljina postojeće konstrukcije nerazornom metodom – *GROUND PENETRATING RADAR (GPR)*
- Određivanje defleksija kolničke konstrukcije metodom padajućeg tereta – *FALLING WEIGHT DEFLECTOMETRY (FWD)*
- Analiza i obrada rezultata mjerenja (tzv. *Backcalculation*) i izračun modula elastičnosti pojedinih slojeva kolničke konstrukcije –
 - nakon prikupljanja podataka dobivenih terenskim i laboratorijskim istražnim radovima!

PRETHODNA ISPITIVANJA

> *Terenska i laboratorijska ispitivanja*

- Provjera debljina postojeće konstrukcije metodom bušenja
- Određivanje debljina, sastava i svojstava postojeće kolničke konstrukcije
 - Sondažni iskopi na karakterističnim mjestima
 - Uklanjanje konstrukcije sloj po sloj
 - Mjerenje dinamičkih i statičkih modula deformacije nosivih slojeva i posteljice
 - Uzorkovanje i laboratorijska ispitivanja sastava i fizičko-mehaničkih svojstava pojedinih slojeva

DIMENZIONIRANJE

▶ PROJEKTNO RAZDOBLJE

- minimalno 20 godina ako projektom nije određeno drugačije ali ne kraće od 10 godina

▶ VOZNA SPOSOBNOST POVRŠINE KOLNIKA

- *Indeks vozne sposobnosti* – pk
 - pk = 5 – novi i idealno ravni kolnik
 - pk = 0 – potpuno uništeni kolnik

Minimalna vrijednost pk pri kraju projektnog perioda 2,5 za AC i DC i 2,0 za županijske i lokalne ceste

DIMENZIONIRANJE

► PROMETNO OPTEREĆENJE

- Broj komercijalnih vozila (ukupna masa vozila ≥ 3500 kg) koja tijekom 24 sata prijeđu promatranim presjekom prometnice
- Ukupan broj prijelaza standardnog ekvivalentnog osovinskog opterećenja od 80 kN u projektiranom periodu od n godina - T_n
- Šest grupa prometnog opterećenja

Grupa prometnog opterećenja	Broj prijelaza komercijalnih vozila [vozila/dan]	Broj prijelaza osovinskog opterećenja od 80 kN na 20 godina - T_n
Vrlo lako	<30	do 2×10^5
Lako	30-80	od 2×10^5 do 6×10^5
Srednje	80-300	od 6×10^5 do 2×10^6
Teško	300-800	od 2×10^6 do 6×10^6
Vrlo teško	800-3000	od 6×10^6 do 2×10^7
Izuzetno teško	>3000	iznad 2×10^7

DIMENZIONIRANJE

Asfaltni slojevi po svom položaju i funkciji u asfaltnom kolniku mogu biti:

- Habajući
- Vezni
- Nosivi
- Nosivo-habajući
- Zaštitni

ASFALJNI SLOJEVI

- ▶ Bitumenske mješavine za nosive slojeve
 - Asfaltbeton (eng. *Asphalt Concrete*)– **AC base**
- ▶ Bitumenske mješavine za vezne slojeve
 - Asfaltbeton (eng. *Asphalt Concrete*)– **AC bin**
 - Porozni asfalt (eng. *Porous Asphalt*) – **PA**
- ▶ Bitumenske mješavine za nosivo-habajuće slojeve
 - Asfaltbeton (eng. *Asphalt Concrete*)– **AC surf**
 - Asfaltbeton (eng. *Asphalt Concrete*)– **AC base**

ASFALJNI SLOJEVI

- ▶ Bitumenske mješavine za habajuće slojeve
 - Asfaltbeton (eng. *Asphalt Concrete*) – **AC surf**
 - Asfaltbeton za vrlo tanke slojeve (fran. *Beton Bitumineux Tres Mince*) – **BBTM**
 - Splitmastiksasfalt (eng. *Stone mastix asphalt*) - **SMA**
 - Lijevani asfalt (eng. *Mastic Asphalt*) – **MA**
 - Porozni asfalt (eng. *Porous Asphalt*) – **PA**

- ◉ Površinske obrade – **PO**
- ◉ Tankoslojne asfaltne prevlake izrađene hladnim postupkom (eng. *Slurry surfacing*) - **SS**

OZNAČAVANJE

Oblik oznake bitumenske mješavine prema HRN EN 13108-1,5,7			Nacionalni dio oznake		
AC/BBTM/SMA/MA/PA	<i>D</i>	bitumen	<i>agregat</i>	<i>mješavina</i>	<i>RAX</i>

AC (surf/bin/base)/BBTM/SMA/MA/PA - oznaka za *tip bitumenske mješavine*

D - najveće zrno agregata u bitumenskoj mješavini (mm)

bitumen - oznaka vrste i tipa upotrijebljenog bitumena

agregat - oznaka smjese upotrijebljenog agregata (AG1 do AG9)

mješavina - oznaka tipa bitumenske mješavine s obzirom na fizikalno-mehanička svojstva

RAX - udio reciklažnog asfaltnog agregata u bitumenskoj mješavini

SASTAVNI MATERIJALI

○ BITUMEN

- Cestograđevni bitumen
- Tvrdi cestograđevni bitumen
- Polimerom modificirani bitumen
- Razrijeđeni i omekšani bitumen

○ AGREGAT

- Prirodni agregat
- Industrijski agregat
- Reciklirani agregat

○ DODACI

CESTOGRAĐEVNI BITUMEN

Tehničko svojstvo	Tip				
	20/30	35/50	50/70	70/100	160/220
Penetracija na 25°C (Pen), 0,1 mm	20 - 30	35 - 50	50 - 70	70 - 100	160 - 220
Točka razmekšanja (PK), °C	55 - 63	50 - 58	46 - 54	43 - 51	35 - 43
Točka loma po Fraassu, °C	-	≤ -5	≤ -8	≤ -10	≤ -15
Indeks penetracije	- 1,5 do +0,7				
<i>Otpornost na otvrdnjavanje pri 163 °C (HRN EN 12607-1)</i>					
Promjena mase, %(m/m)	≤ 0,5	≤ 0,5	≤ 0,5	≤ 0,8	≤ 1,0
Zadržana penetracija, %	≥ 55	≥ 53	≥ 50	≥ 46	≥ 37
Porast točke razmekšanja (PK), °C	≤ 10	≤ 11	≤ 11	≤ 11	≤ 12

POLIMEROM MODIFICIRANI BITUMEN

Tehničko svojstvo		Tip			
		10/40-65	25/55-55	45/80-65	40/100-65
Penetracija na 25°C (Pen),		10 - 40	25 - 55	45 - 80	40 - 100
Točka razmekšanja (PK), °C		≥ 65	≥ 55	≥ 65	≥ 65
Točka loma po Fraassu, °C		≤ -5	≤ -10	≤ -15	≤ -18
Elastični povrat na 25 °C, %		≥ 50	≥ 50	≥ 80	≥ 80
Stabilnost pri skladištenju	Δ PK, °C	≤ 5	≤ 5	≤ 5	≤ 5
	Δ Pen,	NR	NR	NR	NR
<i>Otpornost na otvrdnjavanje (HRN EN 12607-1)</i>					
Promjena mase, %(m/m)		≤ 0,5	≤ 0,5	≤ 0,5	≤ 0,3
Zadržana penetracija, %		≥ 60	≥ 60	≥ 60	≥ 60
Porast točke razmekšanja, °C		≤ 8	≤ 8	≤ 8	≤ 8
Pad točke razmekšanja, °C		≤ 2	≤ 2	≤ 2	≤ 2
Elastični povrat na 25 °C, %		≥ 50	≥ 50	≥ 70	≥ 70

AGREGAT – Habajući slojevi

	Tehnička svojstva	Primjenske kategorije smjese agregata				
		AG1	AG2	AG3	AG4	AG5
Krupni agregat 2/4, 4/8, 8/11, 11/16	Granulometrijski sastav (nadzrnje i podzrnje)	$G_{C90/15}$				
	Otpornost na predrobljavanje metodom «Los Angeles»	LA_{20}			LA_{30}	
	Otpornosti agregata na polirnost	PSV_{50}			$PSV_{Dekl.30}$ PSV_{NR}	PSV_{50}
	Otpornosti na smrzavanje- odmrzavanje ili magnezijev sulfat	F_1 ili MS_{18}				
	Prionjivost bitumenskog veziva	$\geq 80 \% (6h)$				
Sitni agregat 0/2 (drobljeni)	Granulometrijski sastav	G_{F85}, G_{TC10}				PSV_{50}
	Porijeklo	PSV_{50}	$PSV_{ekl.30}$ $PSV_{NR}^{(c)}$			
Miješani agregat 0/4 (drobljeni)	Granulometrijski sastav	G_{A90}				
		G_{TC10}				
	Porijeklo			$PSV_{Dekl.30}$	$PSV_{Dekl.30}$ (PSV_{NR})	$PSV_{Dekl.30}$

AGREGAT – Nosivi i vezni slojevi

	Tehnička svojstva	Primjenske kategorije smjese agregata		
		AG6	AG7	AG8
Krupni agregat 4/8, 8/16, 16/22,22/32 ,16/32	Granulometrijski sastav (nadzrnje i podzrnje)	$G_{C90/15}$		$G_{C90/20}$
	Otpornost na predrobljavanje metodom «Los Angeles»	LA_{30}		
	Razred indeksa oblika	SI_{20}		SI_{25}
	Upijanje vode za ocjenu otpornosti na smrzavanje i odmrzavanje	WA_{242}		WA_{242}
	Otpornost na smrzavanje-odmrzavanje ili magnezijev sulfat	F_1 ili MS_{18}		
	Prionjivost bitumenskog veziva	$\geq 70\%$ (6h)		
Miješani agregat 0/4 (drobljeni)	Granulometrijski sastav	G_{A90}, G_{TC10}		
	Udio sitnih čestica	f_{10}		
	Kvaliteta sitnih čestica	$MBF 10$		

NOSIVI SLOJ - sastav

Asfaltbeton za nosive slojeve (base) HRN EN 13108-1 (empirijski pristup)		<i>M1</i>	<i>M2</i>
		AC 16 base AC 22 base AC 32 base	
Sastavni materijali	Oznaka agregata	<i>AG6</i>	<i>AG6 do AG 9</i>
	Cestograđevni bitumen	35/50 50/70	50/70 70/100 160/220
	Polimerom modificirani bitumen	25/55-55 10/40-65 45/80-65 45/80-60	
	Reciklažni asfaltni agregat	DA	

NOSIVI SLOJ - svojstva

Udio šupljina, V , %	$V_{\min 5}$	$V_{\min 4}$
	$V_{\max 8}$	
Ispuna šupljina bitumenom, VFB , (%)	$VFB_{\min NR}$	$VFB_{\min 50}$
	$VFB_{\max NR}$	$VFB_{\max 80}$
Najmanji omjer indirektna vlačne čvrstoće, $ITSR$, (%)	$ITSR_{70}$	$ITSR_{NR}$
Najveća brzina deformacije, WTS_{AIR} (mm/10 ³ ciklusa)	$WTS_{AIR\ 0,10}$ ($WTS_{AIR\ 0,15}$)	$WTS_{AIR\ NR}$
Najveća relativna dubina kolotruga, PRD_{AIR} (%)	$PRD_{AIR\ 7,0}$ ($PRD_{AIR\ 9,0}$)	$PRD_{AIR\ NR}$
Najmanji udio šupljina u agregatu, VMA_{\min} , %	$VMA_{\min NR}$	

HABAJUĆI SLOJ - sastav

Asfaltbeton za habajuće slojeve (surf) HRN EN 13108-1 (empirijski pristup)		M1	M2	M3	M4
		AC 11	AC 8 AC 11	AC 8 AC 11	AC 4 AC 8 AC 11 AC 16
Sastavni materijali	Oznaka agregata	AG1	AG2, AG5	AG1 do AG4	AG1 do AG 5
	Cestograđevni bitumen	-	35/50	35/50 50/70 70/100	50/70 70/100 160/220
	Polimerom modificirani bitumen	25/55-55 45/80-65 45/80-60	25/55-55 45/80-65 45/80-60	25/55-55 45/80-65 45/80-60	
	Reciklažni asfaltni agregat	NE	DA		

HABAJUĆI SLOJ - svojstva

	<i>M1</i>	<i>M2</i>	<i>M3</i>	<i>M4</i>
Udio šupljina, V %	$V_{\min 3,5}$	$V_{\min 3,5}$	$V_{\min 3}$	$V_{\min 2,5}$
	$V_{\max 6}$	$V_{\max 6}$	$V_{\max 6}$	$V_{\max 5,5}$
Ispuna šupljina bitumenom, VFB (%)	$VFB_{\min NR}$	$VFB_{\min NR}$	$VFB_{\min 65}$	$VFB_{\min 70}$
	$VFB_{\max NR}$	$VFB_{\max NR}$	$VFB_{\max 83}$	$VFB_{\max 86}$
Najmanji omjer indirektna vlačne čvrstoće, $ITSR$ (%)	$ITSR_{80}$	$ITSR_{80}$	$ITSR_{80}$	$ITSR_{70}$
Najveća brzina deformacije, WTS_{AIR} , (mm/10 ³ ciklusa)	$WTS_{AIR 0,07}$	$WTS_{AIR 0,07}$	$WTS_{AIR NR}$	
Najveća relativna dubina kolotruga, PRD_{AIR} (%)	$PRD_{AIR 7,0}$	$PRD_{AIR 7,0}$	$PRD_{AIR NR}$	
Najmanji udio šupljina u agregatu, VMA_{\min} , %	$VMA_{\min NR}$			

KRITERIJI ZA ODABIR

► Prometno opterećenje

- 6 grupa prometnog opterećenja – broj prijelaza osovinskog opterećenja od 80 kn na n godina (T_n)
- Kategorije reprezentativnih motornih vozila
 - Autobusi
 - Teretna vozila
 - Kombi vozila sa i bez prikolice
 - Laka teretna vozila
 - Srednje teška teretna vozila
 - Teška teretna vozila
 - Teška teretna vozila i tegljači s prikolicom i poluprikolicom
- Iskorištenost vozila – faktor ekvivalencije FE
- Geometrijske karakteristike kolnika i trase – širina traka, poprečni i uzdužni nagib

KRITERIJI ZA ODABIR

- ▶ *Grupa brzine prometa*
 - *Spori promet*
 - *Brzi promet*

- ▶ *Klimatske okolnosti*
 - *Mediterranska klima*
 - *Kontinentalna klima (blaga i oštra)*

KRITERIJI ZA ODABIR

- ▶ *Podloga asfaltne kolničke konstrukcije*
 - *Nevezani mehanički zbijeni nosivi sloj (tampon)*
 - *Hidrauličkom vezivom vezani nosivi sloj – CS*
 - *Hidrauličkom vezivom vezani nosivi sloj - HR*
 - *Bitumenom i cementom vezani nosivi sloj - HR*

ODABIR

- **Primjer 1 – Državna cesta D750, dionica L=7,5 km**
 - *Srednje prometno opterećenje (150 prolaza komercijalnih vozila/dan)*
 - *Brzi promet (ograničenje 80 km/h, van naseljenog mjesta)*
 - *Kontinentalna klima (blaga)*
 - *Geometrijski elementi kolnika dobri (uzdužni i poprečni nagib)*
 - *Otvoreni sustav odvodnje*

ODABIR

- **Primjer – Državna cesta D750, dionica L=7,5 km**
 - *Vizualnim pregledom uočene uzdužne, poprečne i mrežaste pukotine koje sežu do nosivog sloja, povremene delaminacije, zaglađena površina bez izraženih kolotruga, bez izraženih defleksija osim na nekoliko točkastih mjesta u zoni vanjskog kolotruga, dijelovi trase (cca 30%) održavani zamjenom habajućeg sloja*
 - *Nevezani mehanički zbijeni nosivi sloj od drobljenog kamenog materijala/šljunka (mjerena GPR-om) debljine 25 – 30 cm*
 - *Izračun modula elastičnosti (FWD) posteljice i nevezanog nosivog sloja (tampona) pokazuju dobre i ujednačene rezultate (homogena dionica)*
 - *Ukupna debljina postojećeg asfaltnog sloja (mjerena GPR-om) 13– 15 cm (homogeno)*
 - *Izračun modula elastičnosti (FWD) asfaltnog sloja pokazuju niske i neujednačene rezultate*

ODABIR

- **Primjer – Državna cesta D750, dionica L=7,5 km**

Prijedlog A:

- *Donji nosivi sloj izrađen „in situ” ili „in plant” recikliranjem po hladnom postupku sa upijenjenim bitumenom i cementom kao vezivom u debljini od 20 cm*

- *Koeficijent ekvivalencije za izračun strukturnog broja (S_n)*
 - *0,28 - 0,35 - drobljeni kameni materijal*
 - *0,22 – 0,28 – prirodni šljunak*

- *Asfaltni slojevi kolničke konstrukcije*

- *Koeficijent ekvivalencije za izračun strukturnog broja (S_n)*
 - *0,42- habajući sloj*
 - *0,35 – nosivi sloj*

ODABIR

- **Primjer – Državna cesta D750, dionica L=7,5 km**

Prijedlog B:

- *Uklanjanje postojećeg asfaltnog sloja glodanjem, odvoz na deponiju, profiliranje i zbijanje postojećeg tamponskog sloja*

- *Koeficijent ekvivalencije za izračun strukturnog broja (S_n)*

- *0,14 - drobljeni kameni materijal*
- *0,11 – prirodni šljunak*

Pitanje potrebne debljine tamponskog sloja?

- *Asfaltni slojevi kolničke konstrukcije*

- *Koeficijent ekvivalencije za izračun strukturnog broja (S_n)*

- *0,42- habajući sloj*
- *0,35 – nosivi sloj*

Klima	Podloga	Prometno opterećenje	Tip konstrukcije /debljina	Sloj	
				Habajući sloj	Nosivi sloj
Kontinentalna	Nevezani mehanički zbijeni nosivi sloj	Srednje	 2,5 - 4 6 - 9	AC 11surf 45/80-65 AG3M3 AC 11surf 50/70 AG3M3 AC 11 surf 50/70 AG4M3* AC 11 surf 45/80-65 AG4M3* BBTM 11 B 45/80-65 M2 BBTM 8 B 45/80-65 M2 SMA 8 45/80-65 AG2M2 SMA 11 45/80-65 AG2M2 PA 8 50/70 M2 AG1 PA 11 50/70 M2AG1	AC 22 base 50/70 AG6M2 AC 32 base 50/70 AG9 M2 AC 22 base 45/80-65 AG6M2 AC 32 base 45/80-65 AG6M2
	Hidrauličkim vezivom i bitumenom vezani nosivi sloj		 2,5 - 4 5 - 8	AC 11surf 45/80-65 AG3M3 AC 11surf 50/70 AG3M3 AC 11 surf 50/70 AG4M3* AC 11 surf 45/80-65 AG4M3* BBTM 11 B 45/80-65 M2 BBTM 8 B 45/80-65 M2 SMA 8 45/80-65 AG2M2 SMA 11 45/80-65 AG2M2 PA 8 50/70 M2 AG1 PA 11 50/70 M2AG1	AC 16 base 45/80-65 AG6M2 AC 16 base 50/70 AG6M2 AC 22 base 50/70 AG6M2 AC 32 base 50/70 AG9 M2 AC 22 base 45/80-65 AG6M2 AC 32 base 45/80-65 AG6M2

***Za manje od 3000 PGDP i/ili ograničenje brzine na max. 40 km/h**

Klima	Podloga	Prometno opterećenje	Tip konstrukcije /debljina slojeva	Sloj		
				Habajući sloj	Vezni sloj	
Kontinentalna	Nevezani mehanički zbijeni nosivi sloj	Izuzetno teško i Vrlo teško	 2,5 - 4,5 5 - 7 8 - 10	AC 11surf 45/80-65 AG1M1 SMA 8 45/80-65 AG1M1 SMA 11 45/80-65 AG1M1 SMA 16 45/80-65 AG1 M1 PA 8 45/80-65 M1 PA 11 45/80-65 M1 BBTM 8 B 45/80-65 AG1M1 BBTM 11 B 45/80-65 AG1M1	AC 16 bin 45/80-65 AG6 M1 AC 22 bin 45/80-65 AG6M1	AC 22 ba AC 32 ba AC 22 ba AC 32 ba
	Hidraulički m vezivom vezani mehanički zbijeni nosivi sloj	Izuzetno teško i Vrlo teško	 2,5 - 4,5 5 - 7 7 - 10	AC 11surf 45/80-65 AG1M1 SMA 8 45/80-65 AG1M1 SMA 11 45/80-65 AG1M1 SMA 16 45/80-65 AG1 M1 PA 8 45/80-65 M1 PA 11 45/80-65 M1 BBTM 8 B 45/80-65 AG1M1 BBTM 11 B 45/80-65 AG1M1	AC 16 bin 45/80-65 AG6M1 AC 22 bin 45/80-65 AG6M1	AC 22 ba AC 32 ba AC 22 ba AC 32 ba
Mediterranska	Nevezani mehanički zbijeni nosivi sloj	Izuzetno teško i Vrlo teško	 2,5 - 4 5 - 7 7 - 10	AC 11 surf 45/80-65 AG1M1 SMA 8 45/80-65 AG1M1 SMA 11 45/80-65 AG1M1 PA 8 45/80-65 AG1M1 PA 11 45/80-65 AG1M1 BBTM 8 B 45/80-65 AG1M1 BBTM 11 B 45/80-65 AG1M1	AC 16 bin 45/80-65 AG6M1 AC 22 bin 45/80-65 AG6 M1 AC 16 bin 25/55-55 AG6M1 AC 22 bin 25/55-55 AG6M1 AC 16 bin 35/50 AG6M1 AC 22 bin 35/50 AG6M1	AC 22 ba AC 32 ba AC 22 ba AC 32 ba AC 22 ba AC 32 ba AC 22 ba AC 32 ba
	Hidraulički m vezivom vezani mehanički zbijeni nosivi sloj					

DEBLJINE ASFALJNIH SLOJEVA

Veličina najvećeg zrna (mm)	Kontinuirane granulometrijske krivulje (AC)			Diskontinuirane granulometrijske krivulje (SMA, BBTM, PA)		
	Najmanje (mm)	Najviše (mm)	Preporučeno (mm)	Najmanje (mm)	Najviše (mm)	Preporučeno (mm)
4	16	23	20			
8	25	39	30	20	30	25
11,2	32	52	40 (35)	30	40	35
16	42	71	50	45	50	45
22,4	56	97	70 (65)			
31,5	76	133	90 (80)			

HVALA NA PAŽNJI!

